

Το Αγιολογικό έργο του Κωνσταντίνου Τσιλιγιάννη για τον Άγιο Μάξιμο τον Γραικό

[Άγιοι - Πατέρες - Γέροντες / Αγ. Μάξιμος ο Γραικός / Άγιοι - Πατέρες - Γέροντες / Ορθόδοξη πίστη](#)

Του πρωτοπρεσβυτέρου Δημητρίου Αθανασίου

«Ουκ έστι, Κύριε, τοις δούλοις σου θάνατος, εκδημούντων ημών από του σώματος και προς σε τον Θεόν ενδημούντων, αλλά μετάστασις από των λυπηροτέρων επί τα χρηστότερα και θυμηδέστερα, και ανάπαυσις και χαρά». (Β Ευχή της Πεντηκοστής)

Το Σάββατο 24 Μαΐου 2014, η Θριαμβεύουσα Εκκλησία υποδέχτηκε ένα νέο μέλος της. Τον εξ Άρτης δικηγόρο, συγγραφέα και ιστορικό ερευνητή Κωνσταντίνο Τσιλιγιάννη, γνωστό στην Αρτινή κοινωνία αλλά και γνωστότερο στο Πανελλήνιο για την ενασχόλησή του με τον Άγιο Μάξιμο τον Γραικό.

Περιγράφοντας επιγραμματικά το ερευνητικό έργο του μακαριστού μπορούμε να

πούμε ότι «... ο Κώστας Τσιλιγιάννης μάζευε υπομονετικά και με αφοσίωση τα τρίμματα των αιώνων και τα έφτιαχνε παλίμψηστο. Χάρη σ' αυτόν ανοίξαμε παράθυρα στη μνήμη και ανακαλέσαμε εικόνες που νομίζαμε ότι είναι ξεθωριασμένες και όμως ευτυχώς είναι ακόμη εδώ, ζούνε με μας, μέσα από μας». (Από την ανακοίνωση του Μ/Φ συλλόγου Σκουφάς)

Ο Άγιος Μάξιμος, η εκπληκτική αυτή φυσιογνωμία των ρωσικών γραμμάτων, που σημάδευσε τις ελληνορωσικές πνευματικές σχέσεις και «κυρίως το ύφος της ελληνικής επιδράσεως στην ανάπτυξη της εν γένει ρωσικής γραμματείας» αποτέλεσε αντικείμενο των ερευνών του μακαριστού ιστορικού ερευνητή. Ως συμπατριώτης του Αγίου ο Κ. Τσιλιγιάννης ερεύνησε και μελέτησε το έργο του εξ Άρτης Βατοπαιδινού μοναχού και φωτιστού των Ρώσων. Οι έρευνές του στο Άγιο Όρος και στις μεγάλες ελληνικές βιβλιοθήκες στην Ελλάδα και στο εξωτερικό είχαν εκπληκτικά αποτελέσματα, που αποτυπώθηκαν σε ένα μεγάλο αγιολογικό έργο, που περιλαμβάνει τις εξής ενότητες.

A. Πρωτοβουλίες και ενέργειες που σχετίζονται με τον Άγιο Μάξιμο.

B. Συγγραφικό έργο.

Για το έργο του αυτό τιμήθηκε ιδιαίτερα από την Ιερά Μονή Βατοπαιδίου σε ειδική εκδήλωση την 28η Ιανουαρίου 2011 και τον περασμένο Ιανουάριο 2014 και από την Μητρόπολη Άρτας. Κατά την διάρκεια της εκδήλωσης σε σχετική ομιλία ο Μητροπολίτης Άρτας Ιγνάτιος Δ' μεταξύ των άλλων είπε.

«..Από τους παλιούς Αρτινούς που ασχολήθηκαν με τα γράμματα και τον Άγιο Μάξιμο είναι και ο αγαπητός μας κ. Τσιλιγιάννης. Ο λεβέντης αυτός Αρτινός μας , με τα όλα του, που μετά τον χωρισμό από το γυναίκα του, που τον άφησε να φύγει γρήγορα στους ουρανούς, εκείνος έδωσε τον εαυτό του στον Άγιο Μάξιμο. Πάλεψε, διάβασε, ερεύνησε, έτρεξε, ξόδεψε χρήματα, παρακίνησε ανθρώπους σε αυτόν τον αγώνα και έκανε πάρα πολλά. Έγραψε πολλά, έβγαλε στο φως πολλές μαρτυρίες, μαζί πήγαμε στην Ρωσία, πολλές φορές στο Άγιο Όρος. ...εκεί κόντεψε να γίνει Αγιορείτης ....εκεί πάντα στον αγώνα του ακούραστος και πραγματικά αισθανόμουν και κάποια ενοχή όταν τον έβλεπα έτσι να τρέχει, να προσπαθεί και να καλύπτει χώρο, που θα μπορούσαμε να τον καλύψουν άλλοι ιστορικοί και θεολόγοι.

Κύριε Τσιλιγιάννη, γι' αυτό τον λόγο ακριβώς αισθανόμαστε μεγάλη ευγνωμοσύνη για την προσπάθειά σας, για την τον αγώνα σας, για την προσφορά σας στην Άρτα μας, γιατί ο Άγιος Μάξιμος ήταν παιδί της Άρτας. ...και χαιρόμαστε που βρέθηκε ένας Αρτινός που τόσο πολύ τον αγάπησε ....(21/01/2014).

Ο Καθηγούμενος της Ιεράς Μεγίστης Μονής Βατοπαιδίου Γέροντας Εφραίμ έχει γράψει και τα εξής για το έργο του Κώστα Τσιλιγιάννη.

«Ο Κ.Τσιλιγιάννης είναι διακεκριμένος ιστορικός ερευνητής και συγγραφέας, αλλά και σύγχρονος ερευνητής του βίου και του έργου του Αγίου Μαξίμου, στον οποίο οφείλεται η ανάδειξη του Αγίου στον ελληνικό χώρο με την συγγραφή τουλάχιστον 16 βιβλίων και με τις λοιπές δραστηριότητες -...»

Α. Πρωτοβουλίες και ενέργειες του Κ.Τσιλιγιάννη για τον Άγιο Μάξιμο τον Γραικό.

Αυτές είναι:

-Αγιοκατάταξη Οσίου Μαξίμου

-Σύνταξη Ιεράς Ακολουθίας του Αγίου.

-Ανακάλυψη και δημοσιοποίηση του Τάφου

-Επίτευξη της ανακομιδής των ιερών λειψάνων του Οσίου.

Η συμβολή του στην επίσημη αναγνώριση ως Αγίου του Μαξίμου του Γραικού.

Με πρωτοβουλία του Κ.Τσιλιγιάννη αναγνωρίστηκε επίσημα το 1988 ο Μάξιμος ο Γραικός ως Άγιος και μάλιστα πριν από τους Ρώσους, οι οποίοι τον ίδιο χρόνο, στην χιλιετηρίδα της Ορθοδοξίας στην Μόσχα, τον αναγνώρισαν και αυτοί επίσημα.

Στην έκδοση του Μ/Φ ΣΚΟΥΦΑΣ (Άρτα 1989) διαβάζουμε

«Ο Μητροπολίτης Άρτης Ιγνάτιος Γ' με το από 15-1-1998 γράμμα του προς τον κ.Κ.Τσιλιγιάννη, του ανεκοίνωσε χαρμόσυνα την αποδοχή από την Ιερά Σύνοδο της Εκκλησίας της Ελλάδος του αιτήματός του για την αναγνώριση ως Αγίου του Μαξίμου του Γραικού προσθέτοντας: «Σας συγχαίρω δια τας ευλαβείς και αξιοπαίρους πρωτοβουλίας σας δια την επίσημον αναγνώριση του Αγίου Μαξίμου του Γραικού...».

Εξάλου, στην μνήμη του Αγίου στις 21-1-1988 ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και πάσης Ελλάδος, μακαριστός Σεραφείμ (Τίκας) του απέστειλε γράμμα, όπου μεταξύ των

άλλων γράφει: «εν διαπύρω πατρική υπερηφανεία δ'επαινούντες δια τους φιλοχρίστους αγώνας σας και την λίαν θεάρεστον συγγραφικήν προσφοράν σας προς την Εκκλησίαν, πρωτεύουσα μεταξύ των οποίων θέσιν κατέχει η πρωτοβουλία σας δια την ανακήρυξιν ως Αγίου του Μαξίμου του Γραικού, σας εξουσιοδοτούμεν και δια την έκδοσιν της Ιεράς Ακολουθίας παρά του ελλογιμωτάτου υμνογράφου Γερασίμου του Μικραγιαννανίτου».

Αναγνωρίζοντας τις παραπάνω πρωτοβουλίες του Κ.Τσιλιγιάννη ο Οικουμενικός Πατριάρχης του εξέφρασε με το από 22 Αυγούστου 1988 γράμμα «την Ευαρέσκειαν της Μητρός Εκκλησίας».

Με γραπτό αίτημα του Κ.Τσιλιγιάννη ο αείμνηστος Γεράσιμος Μικραγιαννανίτης συνέθεσε ωραιότατη ακολουθία για τον εξ Άρτης Άγιο Μάξιμο. Σε επιστολή του ο υμνογράφος έγραψε: «Σας συγχαίρω δια τον προς τον Άγιον Μάξιμον Γραικόν ένθερμον ζήλον σας και τας ευλαβείς προσπαθείας σας προς ανάδειξιν και προβολήν αυτού εν τη καθόλου Αγία του Χριστού Εκκλησία...».

Επίσης σε άλλη επιστολή του, ο μέγας της του Χριστού Εκκλησίας σημείωσε: «..ημείς επράξαμεν το καθήκον μας εν προκειμένω και Σεις, πολύ περισσότερο εμού, εκοπιάσατε και κοπιάζετε δια την αξίαν προβολήν και τιμήν του Αγίου Πατρός, όστις τυγχάνει σχεδόν άγνωστος εν πολλοίς, δια τούτο ο Άγιος θα σας είναι οφειλέτης. (επιστολή 10 Ιανουαρίου 1989).

Η συμμετοχή του στην ανακομιδή των χαριτόβρυτων λειψάνων του Αγίου Μαξίμου.

...Το αίτημα της ανευρέσεως του Τάφου του Αγίου Μαξίμου του Γραικού με ανασκαφές για την ανακομιδή των λειψάνων του, διατυπώθηκε από τον Κ.Τσιλιγιάννη το πρώτον το 1991 στον Ρώσο Πατριάρχη διά του φίλου του και συνεργάτη μου Ρώσου αρχαιολόγου και ιστορικού κ. Σεργκέϊ Μπελάεφ. ....

Στο βιβλίο του «Χρονικό της ανακαλύψεως του τάφου, της ανακομιδής στη Ρωσσία και της μετακομιδής στην Ελλάδα των ιερών λειψάνων του Αγίου Μαξίμου του Γραικού, ως και η Ιερά Ακολουθία της Μετακομιδής, Άγιον Όρος 2009» μεταξύ των άλλων σημειώνει και τα εξής:

«Κατά τα τέλη του 1994, μετά από επισταμένες μελέτες και πολλές έρευνες, συγκέντρωσα πολλά στοιχεία για τον τάφο του Μαξίμου του Γραικού και εξέδωσα στο Άγιο Όρος την πρωτότυπη και βραβευθείσα μελέτη μου με τίτλο «Περί του τάφου του Αγίου Μαξίμου του Γραικού». Η εργασία μου αυτή, περιελάμβανε με ιστορική τεκμηρίωση τα εξής θέματα: α) περί του κενοταφίου, β) περί του θανάτου, της εορτής, της αγιοποιήσεως και της Ιεράς Ακολουθίας, γ) περί του σηκού και του παρεκκλησίου, δ) περί του τάφου του Αγίου Μαξίμου του Γραικού.

..Σκοπός δε της εκδόσεώς αυτής, ήταν να ενημερώσω τους εν Ελλάδι επισήμους εκκλησιαστικούς φορείς να παρέμβουν στο Πατριαρχείο της Μόσχας, ώστε να ευδοκήσει τούτο να αποφασίσει την έναρξη των ανασκαφών για την ανεύρεση και ανακομιδή των ιερών λειψάνων του Αγίου Μαξίμου του Γραικού, αφού αποδείκνυα με αδιάσειστα ιστορικά ντοκουμέντα, επίσημα έγγραφα και παλιές φωτογραφίες την ακριβή θέση του τάφου, στη βορειοδυτική γωνία του μικρού ναού του Αγίου Πνεύματος, στη Λαύρα του Αγίου Σεργίου, στο Μοναστήρι της Αγίας Τριάδος».

Η Ιερά Μονή Βατοπαιδίου, με ιδιαίτερη και ευλαβή ευαισθησία, ανταποκρίθηκε αμέσως και απέστειλε επιστολές στον Πατριάρχη της Μόσχας για το θέμα της ανακομιδής. Στα πλαίσια αυτής της αλληλογραφίας είναι δυνατόν να ενταχθεί και η εκ μέρους της ίδιας Μονής χορηγηθείσα στον Κ.Τσιλιγιάννη συστατική επιστολή προς τον Πατριάρχη της Μόσχας, για συνεργασία στο θέμα των ανασκαφών. Στην συστατική επιστολή μεταξύ των άλλων γραφόταν και τα εξής:

«...Νυν ότε χάριτι Θεού, προάγεσθε εις την ανακομιδήν των ιερών λειψάνων του οσίου Μαξίμου του Βατοπαιδινού, του μεγάλου αυτού Φωστήρος και Αγίου της Αγιωτάτης Ορθοδόξου ημών Εκκλησίας, προαγόμεθα διά του παρόντος ίεροσφραγίστου και ενυπόγραφου Μοναστηριακού ημών Γράμματος, ίνα συστήσωμεν τη Υμετέρα Αγιότητι τον κ. Κωνσταντίνον Τσιλιγιάννην, έρχόμενον αύτόσε, ίνα συμβάλη εις το θεάρεστον αυτό έργον. Ό έν λόγω κύριος διακρίνεται διά την φιλόχριστον βιοτήν του και ιδιαιτέρως διά την άγάπην και την εύλάβειαν, την οποίαν τρέφει προς τον Άγιον Μάξιμον, καθότι κατάγεται έκ της ιδιαιτέρας πατρίδος του Όσίου, της Άρτης Ηπείρου. “Έχει δε συμβάλει τα μέγιστα εις την προβολήν των έργων του και της βιογραφίας του ανά τον Ελλαδικόν χώρον. Επιθυμεί δε να προσφέρει την έκ της καρδιάς προσφοράν του, παρευρισκόμενος εις την ανακομιδήν των ιερών λειψάνων του Αγίου. Όθεν, παρακαλούμεν θερμώς όπως έναγκαλισθήτε αυτόν μετά πατρικής στοργής, ως γνήσιον υϊόν». (Απόσπασμα της συστατικής επιστολής)

Περισσότερα

<http://fdathanasiou.wordpress.com/2014/05/27/>

Η συμμετοχή του στην μετακομιδή των χαριτόβρυτων λειψάνων του Αγίου Μαξίμου στο Άγιο Όρος και στην Άρτα.

Ήταν μέλος της ελληνικής αντιπροσωπίας που επισκέφθηκε την Ρωσία τον Ιούλιο 1997 για την μετακομιδή των ιερών λειψάνων του Αγίου Μαξίμου στο Βατοπαίδι μετά από 481 χρόνια.

Συμμετείχε στην τιμητική συνοδεία του ιερού λειψάνου του Αγίου κατά την μετακομιδή του στην Άρτα την 11η Οκτωβρίου 1997.

Β.Συγγραφικό έργο.

Περιλαμβάνει σχετικά άρθρα σε περιοδικά και εκδόσεις βιβλίων.

Προλογίζοντας το βιβλίο -Τα ηρωελεγειακά έπη του Αγίου Μαξίμου του Γραικού, ο καθηγητής Ευάγγελος Θεοδώρου το 1997 έγραψε μεταξύ των άλλων και τα εξής για το έργο του Κ.Τσιλιγιάννη.

«...με μεγάλη χαρά διαπιστώνω ότι κατά τις τελευταίες δεκαετίες όχι μόνο μερικοί διακεκριμένοι Έλληνες ερευνητές και συγγραφείς (λ.χ.οι Αντώνιος-Αιμίλιος Ταχιάος, Βλάσιος Φειδάς, Χρ.Λασκαρίδης..) έγραψαν αξιόλογες μελέτες αναφερόμενες στον επιφανή Βατοπαιδινό μοναχό, αλλά και αναδύθηκε στον πνευματικό ορίζοντα της πατρίδος μας ο κ.Κ.Τσιλιγιάννης. Δικηγόρος και ιστορικός συγγραφέας, απεφάσισε να αφιερώσει τις δυνάμεις του στην

επιστημονική διαλεύκανση και διαφώτιση ποικίλων βιογραφικών, ιστορικών, φιλολογικών και πολιτισμικών στοιχείων και την ικανοποίηση του αιτήματος της εξαντλητικής γνώσεως παντός, ό,τι συνδέεται με τον Άγιο Μάξιμο τον Γραικό. Εξαίρετα δείγματα επιτυχών συλλήψεων, διαπιστώσεων και επισημάνσεων του ευαίσθητου ερευνητικού και επιστημονικού περισκοπίου του Κ.Τσιλιγιάννη είναι πλήθος ευσυνόπτων, αλλά πλήρως τεκμηριωμένων, μελετών, όπως λ.χ. οι αναφερόμενες στην μόρφωση του μεγάλου Έλληνο φωτιστού, στις σχέσεις του με τον ουμανισμό της Δύσεως και με τους Ρωμαιοκαθολικούς (ιδίως τους Δομινικανούς).

Στην παρουσίαση πρωτοδημοσιευμένων αγνώστων ιστορικών δεδομένων για τον θάνατο, την ακριβή τοποθεσία του ενταφιασμού και την ανακομιδή των λειψάνων του και για έργα του Μαξίμου που έχουν σχέση με την Ελλάδα, ως και η συμβολή του στον εμπλουτισμό της Παγκόσμιας Ιστορίας της Λογοτεχνίας με νέες σελίδες όπως η δημοσίευση για πρώτη φορά υπ' αυτού του αγνώστου επιγράμματος του Μαξίμου του Γραικού προς τιμήν του Αγίου Δημητρίου ..... Σε όλο του το έργο είναι ευδιάκριτα εξαίρετα χαρακτηριστικά γνωρίσματα όπως λ.χ. είναι, εκτός των άλλων, η θερμή αγάπη προς την Ορθοδοξία και την Ελλάδα, το γνήσιο και ακμαίο ελληνορθόδοξο φρόνημα, ... η ευωδία του λιβανωτού του Αγίου Όρους και των ευλογιών διακεκριμένων προσωπικοτήτων της Αθωνικής πολιτείας... ο δυναμισμός εκ της συνεργασίας και φιλίας με ξένους, ιδίως Ρώσους επιστήμονες με τους οποίους βρίσκεται σε συνεχή και προσωπική επαφή.... η αξιοποίηση του πλούτου της σχετικής διεθνούς βιβλιογραφίας ... η εύστοχος διόρθωση εσφαλμένων ισχυρισμών άλλων ερευνητών, ... η τεκμηρίωση των προβαλλομένων απόψεων κατά τρόπο μαρτυρούντα την νομική παιδεία και σκέψη του ερευνητού συγγραφέως, η εναργής, ακριβής, γλαφυρά και κρυσταλλίνης διαυγείας διατύπωση των γραφομένων ... αυτά και πολλά άλλα ειδοποιά στοιχεία συνθέτουν την εκλεκτή ποιότητα των μελετών του Κ.Τσιλιγιάννη....»

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Α. ΤΣΙΛΙΓΙΑΝΝΗ

**ΤΑ ΕΞ ΓΝΩΣΤΑ
ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ
ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΞΙΜΟΥ
ΤΟΥ ΓΡΑΙΚΟΥ**

Πρόλογος
Αναστάσιος Κωνσταντίνου
Καθηγητής της Ι.Μ. Θεσσαλονίκης
και Άρχιεπίσκοπος

ΑΓΙΩΝ ΟΡΟΣ

Η εργογραφία του Κ.Τσιλιγιάννη για τον Άγιο Μάξιμο τον Γραικό.

1. Μάξιμος Γραικός. Το πρώτο μέρος της ζωής του .Άρτα-Ιταλία-Άγιο Όρος.

(Ανάτυπο από το «Ήπειρος», έκδοση Ηπειρωτικής Εστίας Θεσ/νίκης Τόμος Θ.Ιαν,- Δεκ.1986)

2. Μάξιμος Γραικός, Β΄Μέρος της ζωής του. Από το Άγιο Όρος εις την Ρωσία». (περιοδικό Ήπειρος, Τόμος 10ος .Θεσ/νίκη 1987).

3. Το μεταφραστικό, διορθωτικό και ερμηνευτικό έργο του Αγίου Μαξίμου του Γραικού.(Ανάτυπο από το περιοδικό Σκουφάς .Τόμ.Η τχ.72-73.Άρτα 1989).

4. Ο Άγιος Μάξιμος ο Γραικός, ο Βατοπαιδινός μοναχός. (περιοδ.Γρηγόριος Παλαμάς .Ι.Μ.Θεσσαλονίκης , τχ 737).

5. Ο Άγιος Μάξιμος ο Γραικός, ο εθναπόστολος των Ελλήνων. Άρτα 1991.

6. Παρακλητικός Κανόνας εις τον Τίμιο Πρόδρομο και Βαπτιστή Ιωάννη ποιηθείς υπό Μαξίμου Βατοπαιδινού μοναχού του επονομαζομένου Γραικού. Έκδοση Ι.Μ.Θεσ/νίκης 1991.

7. Τα έξι γνωστά επιγράμματα του Αγίου Μαξίμου του Γραικού. Άγιο Όρος 1994.

8. Περί του τάφου του Αγίου Μαξίμου του Γραικού. Άγιο Όρος 1994.

9. Ένα άγνωστο ποίημα του Αγίου Μαξίμου του Γραικού. Άγιο Όρος 1995.

10. Η μόρφωση του Μαξίμου του Γραικού. Άγιο Όρος 1997.

11.Τ α ηρωελεγειακά έπη του Αγίου Μαξίμου του Γραικού. Άγιο Όρος 1997.

12. Μαξίμου Γραικού. Διήγηση για κάποιο νεομάρτυρα. Άρτα 1996.

13. Μαξίμου του Γραικού. Λόγος περί Πλάτωνος. Άγιο Όρος 1999.

14. Ο Άγιος Μάξιμος και το ράσο του Δομνικανού μοναχού. Άγιο Όρος 1992.

15. Ο τάφος του Αγίου Μαξίμου του Γραικού. Άγιο Όρος 1998.

16. Το ποιητικό έργο του Αγίου Μαξίμου του Γραικού. Άγιο Όρος 2002.

17. Η ιερά Ακολουθία του Αγίου Εράσμου, ποιηθείσα από τον Άγιο Μάξιμο τον Γραικό. Άγιο Όρος 2006.

18. Κωνσταντίνου Α. Τσιλιγιάννη, Χρονικό της ανακαλύψεως του τάφου, της ανακομιδής στη Ρωσία και της μετακομιδής στην Ελλάδα των ιερών λειψάνων του Αγίου Μαξίμου του Γραικού, ως και η Ιερά Ακολουθία της Μετακομιδής. Άγιον Όρος 2009.

19. Η Δίκη του Μαξίμου του Γραικού. Αθήνα 2011.

Αξιόλογα ερευνητικά συμπεράσματα του Κ.Τσιλιγιάννη για τον Άγιο Μάξιμο τον Γραικό.

1. Η Καρτουσιανή εμπειρία.

Η είσοδος του Μιχαήλ Τριβώλη εις την μονή των Καρτουσιανών του αγίου Μάρκου της Φλωρεντίας κατεγράφη σ το «Χρονικόν» (Chronica) της μονής ως ακολούθως: «Frater Michael Emmanuellis de civitate Arta, eodem nomino prius in seculo dictus, accepit habitum a venerabili Fratре Mattheo Marci, die quartadecima Iunii circa horam primam noctis anno Domini 1502.» Η μαρτυρία αυτή σχολιάστηκε ότι δηλώνει την ένταξη του Μιχαήλ ως μοναχού στην μονή των Καρτουσιανών του αγίου Μάρκου του τάγματος των Δομινικανών.

Για το ζήτημα εάν ο Μιχαήλ Τριβώλης (Μάξιμος Γραικός) είχε καρεί καθολικός μοναχός, ο Παπαμιχαήλ (σ.406) και ο Κανελλόπουλος (σ.86) θεωρούν ότι ο Μάξιμος ντύθηκε το μοναχικό ράσο του δομινικανού για δύο έτη περίπου.

Ο Κωνσταντίνος Τσιλιγιάννης θεωρεί ότι η καταγραφή του Μιχαήλ στο Χρονικό της Μονής ως μοναχού είναι «ψευδής και υστερόβουλος» και οφείλεται στην «παπική προπαγάνδα».

Πώς έγινε ο Μιχαήλ μοναχός, χωρίς προηγουμένως να δοκιμαστεί ως δόκιμος τουλάχιστον δύο χρόνια; Και γιατί δεν άλλαξε το κοσμικό του όνομα, όπως συνηθιζόταν; Και γιατί οι εχθροί του δεν χρησιμοποίησαν το επιχείρημα της προδοσίας της ορθόδοξης πίστεως εναντίον του και δεν τον κάλεσαν να απολογηθεί; Εάν έκανε τέτοια παραχώρηση, δεν θα φανεωνόταν αυτή στο προπύργιο της Ορθοδοξίας, στο Άγιον Όρος; «Προσχώρησής του άλλως τε στον λατινισμό δεν συνεβιβάζετο ούτε με τον γνωστόν αντιλατινισμό του ούτε με το φιλοπατερικό του πνεύμα». Ο ίδιος σε έναν λόγο του ομολογεί: «Εσύ όμως, φιλόθωπε Δέσποτα, ικετεύω την άρρητη αγαθότητά Σου, μην στείλεις εναντίον μου κάτι τέτοιο, αλλά, όπως ευδόκησες να προφυλάσσεις μέχρι τώρα εμένα, το αχάριστο δημιούργημα των χειρών Σου, εντός της ορθόδοξης χριστιανικής πίστεως, έτσι ευδόκησε, πανάγαθε Δέσποτα, και μέχρι το τέλος να με προφυλάξεις

ακλόνητο έχοντας μέσα μου το μέγα της ευσεβείας μυστήριο. Ξέρεις, Δέσποτα, ότι το αγάπησα από την νεότητά μου και το αγαπώ με όλη την ψυχή μου και δεν έσφαλα στην επιθυμία μου, αλλά με την μεγάλη φιλανθρωπία και την Χάρη Σου αξιώθηκα, να ενταχθώ στην θεάρεστη σύναξη των μοναχών».

Εάν γινόταν πράγματι δομηνικανός μοναχός, θα έγραφε κάποιο έργο για να εξηγήσει τις αιτίες της πράξεώς του και θα ζητούσε συγχώρηση μετανιώντας για το ατόπημά του, κάτι που δεν βλέπουμε να γίνεται. Ούτε οι Ρωμαιοκαθολικοί, οι οποίοι βρίσκονταν τότε στην Μόσχα, κατηγόρησαν τον Μάξιμο στον μεγάλο ηγεμόνα και τον πατριάρχη ότι ήταν κάποτε μοναχός δικός τους, πράγμα το οποίο θα έδινε όπλα στους εχθρούς του. Ούτε στις δύο Συνόδους του 1525 και του 1531 αναφέρθηκε αυτή η κατηγορία για τον άγιο Μάξιμο, ενώ ασύστολα ειπώθηκαν τόσες άλλες ψευδείς κατηγορίες εναντίον του.

Κάποιοι μάλιστα επιχειρηματολογούν ότι η αιτία που ο άγιος Μάξιμος δεν έλαβε εκκλησιαστικά αξιώματα στο Άγιον Όρος ήταν η προσχώρησή του στο ρωμαιοκαθολικό δόγμα. Δεν γνωρίζουν όμως όσοι κάνουν αυτούς τους συλλογισμούς την Αγιορειτική Παράδοση, και ειδικά εκείνη την εποχή, ότι σε μία αγιορειτική Μονή υπήρχαν μόνο ένας ή το πολύ δύο ιερομόναχοι για τις λειτουργικές ανάγκες της. Ο όσιος Αθανάσιος ο Αθωνίτης, παρόλο που ήταν ηγούμενος, δεν ήταν ιερομόναχος, αλλά είχε μόνο έναν ιερομόναχο στην Μονή του για τα χρέη του εφημερίου. Στις Μονές του Αγίου Όρους μόλις μετά την Ελληνική Επανάσταση του 1821 άρχισε να εμφανίζεται το φαινόμενο της ταυτίσεως του αξιώματος του ηγουμένου με αυτό του ιερομονάχου, αλλά και της «εις πρεσβύτερον» χειροτονίας μοναχών περισσοτέρων του ενός. Ως προς το αξίωμα του προϊσταμένου, υπάρχει η παράδοση η οποία ισχύει ακόμη και σήμερα, ότι κάποιος, για να λάβει το ισόβιο διοικητικό αξίωμα του προϊσταμένου, πρέπει να έχει κάνει στην Μονή τουλάχιστον 10 χρόνια. Ο άγιος Μάξιμος έμεινε στο Βατοπαίδι για 10 χρόνια, και βέβαια δεν ξέρουμε τί θα γινόταν στην συνέχεια. Αν υπήρχε κενή θέση προϊσταμένου, νομίζουμε ότι σίγουρα θα την λάμβανε. Επίσης νομίζουμε ότι, αν τελικά η υπακοή του το επέβαλλε, ο ταπεινός Μάξιμος θα αποδεχόταν και το λειτούργημα της ιερωσύνης, αφού χάριν της υπακοής προς τους πατέρες της Συνάξεως της Μονής, όπως λέγει και ο ίδιος, πήγαινε και έκανε περιοδείες και εράνους στην τότε Τουρκοκρατούμενη Ελλάδα.

Τα πράγματα λοιπόν είναι πολύ απλά. Ο Μιχαήλ ήταν φιλοξενούμενος και εργαζόταν αμειβόμενος για την εργασία της μεταφράσεως των κειμένων στην Μονή του Αγίου Μάρκου. Παρέμεινε στην Μονή για έναν περίπου χρόνο, «χωρίς όμως να αρνηθεί επ' ουδενί την Ορθοδοξία. Την εποχή εκείνη, παρά την αποτυχία στις απόπειρες για ένωση των Εκκλησιών (Σύνοδος Φερράρας Φλωρεντίας, 1439),

μαρτυρούνται ορισμένες περιπτώσεις επί μέρους εκκλησιαστικής κοινωνίας». Όταν έφυγε, έγραφε σε επιστολή προς τον φίλο του Σκιπίωνα Καρτερομάχο: «Απεταξάμην τω μονήρει βίω» και εννοούσε την έξοδό του από την Μονή, χωρίς καμία άλλη διαδικασία. Η παραμονή του στην Μονή έληξε με την περάτωση του έργου που του είχε ανατεθεί. Έμεινε ελεύθερος και σκεφτόταν τί θα κάνει στην συνέχεια.(14)

2. Ο Χαρακτήρας του Μάξιμου.

Ο Μάξιμος από την νεανική του ηλικία, έζησε εις ελευθέραν χώραν, την Ιταλίαν, ήτο εκ φύσεως φιλελεύθερος και ανήκεν εις την κατηγορίαν εκείνων, οι οποίοι είχαν συνείδησιν της ανθρωπίνης αξίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και δεν μπορούσε να συμβιβασθή προς ωμήν, αυταρχικήν και δεσποτικήν εξουσίαν.

Επίσης ο Μάξιμος, ενάρετος μοναχός και σοφός, ήτο αδέκαστος κριτής των κοινωνικών αδικιών, παρατυπιών και ανομιών, αλλά και φύσει αγωνιστής. Το Άγιο Όρος πολλάκις τον έστελεν εις περιοδείας εις το δούλον γένος, δια να διδάξη την πίστιν και την ελευθερίαν στους Έλληνας. Ήτο ο προπομπός του Κοσμά του Αιτωλού και του Ρήγα Φεραίου....(3)

3. Ο Μάξιμος ως μεταφραστής και διορθωτής

...πρέπει να σημειώσω ότι ο Μάξιμος εφήρμοσε την φιλολογικήν κριτικήν μέθοδον, όχι μόνο εις το συγγραφικό του, αλλά και εις το μεταφραστικόν και διορθωτικόν του έργον και υπήρξε ο πρώτος εισηγητής της φιλολογικής κριτικής εις τα ρωσικά γράμματα. Ο Μάξιμος επειδή διεπίστωσεν ότι οι παλαιοί ρώσοι αντιφραφείς είχαν γράψει στεγνά και λανθασμένα κείμενα, υπέβαλεν τα πάντα εις την βάση της ιδικής του κριτικής και των ιδικών του σπουδαίων γραμματολογικών γνώσεων, έχων ασφαλώς ως πολύτιμον εφόδιον τας πλουσίας φιλολογικάς του γνώσεις. Εχρησιμοποιεί κριτικάς μεθόδους και αρχάς, δια να αποδεικνύη το ασύστατον των κρινομένων κειμένων.

Έκαμνε, συγκεκριμένως, ορθότεραν μετάφρασιν των λειτουργικών βιβλίων και θεωρητικήν διόρθωσιν των εκκλησιαστικών. Η δε φιλολογική αυτού ερμηνεία και ο πλατύς σχολιασμός των κειμένων ήτο το λαμπρόν απαύγασμα της σοφίας του. Τους κριτικούς κανόνας όμως δεν εφήρμοζεν εις μερικάς θρησκευτικάς παραδόσεις, λόγω της συντηρητικότητάς του και ευλαβείας προς αυτάς...Είναι επίσης αναγκαίον εν προκειμένω να τονίσω ότι ο Μάξιμος παραδεχόμενος βεβαίως τας θύραθεν επιστήμας, παραμένει πιστός εις την Αγίαν Γραφήν και τα Πατερικά κείμενα και ιδίως είναι σχολαστικός τηρητής του πνεύματος και των διδαχών δύο μεγάλων σοφών διδασκάλων της Ορθοδοξίας: του Γρηγορίου του Παλαμά και του

Ιωάννου του Δαμασκηνού. Ούτως εξηγείται το ότι αι διατυπώσεις του εκφράζουν την συνέπειαν της ορθοδόξου πίστεώς του και τον πλούτον των βαθέων γνώσεών του εις τρόπον ώστε όλαι αυτού αι εργασίαι να ακτινοβολούν από την αγιορείτικη τελειότητα...(3)

Ως ερμηνευτής ο Μάξιμος αρέσκειται εις την αλληγορικήν ερμηνείαν και ενίοτε συγγράφει δια το αυτό ερμηνευόμενον κείμενον περισσοτέρας της μιάς ερμηνείας. Εισηγείται ορθοτέρας αναγνώσεις και στίξεις δια γραμματικών και συντακτικών παρατηρήσεων παρέχει ερμηνείας ελληνικών λέξεων και όρων και αφθόνους ιστορικάς, γεωγραφικάς και μυθολογικάς πληροφορίας και επεξηγήσεις και ενώ ορισμένας ερμηνείας τας χαρακτηρίζει «παιδαριώδεις» και «γελοίας», δέχεται ότι ο κόσμος εδημιουργήθη έτοιμος, ως έχει, αποκηρύσσει το εβραϊκόν κείμενον της Παλαιάς Διαθήκης και θεωρεί ως αξιόπιστον μόνο την μετάφρασιν των Ο΄...(3).

Το μεταφραστικό και διορθωτικό έργο του Μαξίμου περιλαμβάνει:

-Μετάφραση του Ψαλτήρα από την ελληνική γλώσσα στην Ρωσική.

-Μετάφραση των Πράξεων.

-Μετάφραση εξ ολοκλήρου των Αποστολικών Κανόνων και των Κανόνων των Οικουμενικών Συνόδων εκ του Συντάγματος του Βλαστάρεως.

-Περάτωση της μετάφρασης των ομιλιών Ιωάννου του Χρυσοστόμου στα

Ευαγγέλια Ματθαίου και Ιωάννου.

-Μετάφραση του βίου της Θεομήτορος του Συμεώνος του Μεταφραστού, του Λόγου περί θαύματος του Αρχαγγέλου Μιχαήλ, περί του Αποστόλου Θωμά, του βίου του Διονυσίου του Αρεοπαγίτου, της ομιλίας του Μ.Βασιλείου εις Βαρλαάμ μάρτυρα, περικοπών από διάφορες προφητείες και ερμηνείες, των κεφαλαίων γ΄ και δ΄ του Β΄ Έσδρα, των οράσεων Δανιήλ γ΄ και ή΄, των περί της Σωσάνης και της Εσθήρ.

Τέλος μεταξύ των μεταφρασθέντων από τον Μάξιμο έργων περιλαμβάνεται και ένα δικό του ποίημα με αρχαία ελληνική διατύπωση το οποίο μετέφρασε στην ρωσική γλώσσα με τον τίτλο «Πως δει εισέρχεσθαι εις τους ιερούς ναούς του Θεού».

Υπάρχουν όμως και ορισμένα μεταφραστικά και ερμηνευτικά έργα που συμπεριέχονται στα χειρόγραφα του Μαξίμου για τα οποία η ρωσική γραμματεία αμφιβάλλει ότι είναι έργα δικά του. Τέτοια αμφίβολα έργα είναι:

-Η μετάφραση ερμηνειών του Μ. Βασιλείου στους Ψαλμούς.

-η επιτομή ερμηνειών στις προφητείες

-η μετάφραση μερικών τμημάτων της Α΄ Βασιλειών,

-η μετάφραση του Δ΄ Μακκαβαίων και μικρότερες ερμηνείες αγιογραφικών κειμένων, όπως της προσευχής της Σωσάνης, του τρίτου και οδγού οραμάτων του Δανιήλ και του κειμένου της Εσθήρ.

4. Η Ορθόδοξη θεολογική ωριμότητα του Μαξίμου

Στο επίγραμμα προς τον Άγιο Δημήτριο ο Μάξιμος Γραικός «εκτός από την ποιητική του δεινότητα αποδεικνύει και την θεολογική του ωριμότητα, επειδή:

Α. Διατρανώνει με ορθόδοξη δογματική συνέπεια και αγιορείτικη ταπεινότητα και ευλάβεια ότι το μαρτύριο του Μεγαλομάρτυρα Δημητρίου έχει Χριστοκεντρικό χαρακτήρα..

Β. Περικλείει στο μικρό επίγραμμα ολόκληρη την θεολογία του Σταυρού και της Σταυρώσεως του Χριστού.

Γ. Διδάσκει την ταπείνωση και τον δρόμο του μαρτυρίου.

Δ. Υπαινίσσεται ο βαθυστόχαστος θεολόγος δια της ταπεινώσεως αυτής του Αγίου και την αλαζονεία των παπικών, στρεφόμενη κατά του παπικού δόγματος της λεγομένης αξιομισθίας των Αγίων και κατά των συγχωροχαρτίων του Πάπα της Ρώμης.

5. Ο Μάξιμος ως ποιητής και υμνογράφος.

Ο Άγιος Μάξιμος κατά την περίοδο που ήταν μοναχός στην Μονή Βατοπαιδίου είχε συνθέσει:

-Παρακλητικό Κανόνα προς τον Τίμιο Πρόδρομο

-Πέντε επιγράμματα. (προς τον Πατριάρχη Ιωακείμ Α -προς τον μεγάλο Ρήτορα Μανουήλ -επιτάφιο στον Νήφωνα Β΄(δύο) -και επιτάφιο προς τον Νήφωνα Β΄ με αναφορά στον ηγεμόνα της Βλαχίας Νεάγκο)

-Επίγραμμα στον Άγιο Δημήτριο που ο Κ.Τσιλιγιάννης δημοσίευσε το 1995.

Κορύφωση της λαμπρής ερευνητικής προσφοράς του Κ.Τσιλιγιάννη είναι και η δημοσίευση των ελληνόγλωσσων ηρωελεγειακών ποιημάτων του Αγίου Μαξίμου

του Γραικού με πλούσιο, εύστοχο φιλολογικό και θεολογικό σχολιασμό. Έτσι γίνεται γνωστό ότι ο μεγάλος Έλληνας φωτιστής των Ρώσων γράφει στην Ρωσία μόνο ελληνικά ποιήματα.

«Το παρόν έργο», σημειώνει ο καθηγητής Ευάγγελος Θεοδώρου «είναι αξιόλογη συμβολή στην Ιστορία της Παγκόσμιας Λογοτεχνίας, διότι αποδεικνύει ότι «αν ανεξάρτητα και ορθά, οι Ρώσοι τον θεωρούν ως δικό τους μέγα συγγραφέα και τον περιλαμβάνουν στην Ιστορία της Ρωσικής Λογοτεχνίας, για μας τους Έλληνες ο Μάξιμος ο Γραικός είναι ο μεγαλύτερος Έλληνας ποιητής της διασποράς του 16ου αιώνας.»

6. Ο Μάξιμος ως φιλόσοφος.

«Όπως ο Πλάτων έτσι και ο Μάξιμος ο Γραικός ξεκίνησε ως ποιητής και κατέληξε φιλόσοφος. Δεν ήταν φιλόσοφος με την βυζαντινή ή την σύγχρονη έννοια, αλλά φιλόσοφος με την ύπατη έννοια του φιλοσόφου της Ορθόδοξου Θεολογίας. Δεν έχουμε δική του θεωρία, γιατί ως Μέγας Απολογητής και συνεπής δογματικός, υπηρέτησε την Ορθόδοξη Πίστη με την φιλοσοφία...Είναι αληθές ότι ο Μάξιμος ο Γραικός διακρίνεται περισσότερο ως δημιουργικό πνεύμα παρά ως σχεδιαστής ενός συγκεκριμένου φιλοσοφικού συστήματος.

...Σε μερικά σημεία των συγγραφών του ο Μάξιμος αντιμετώπιζε την φιλοσοφία με απροκάλυπτη δυσμένεια. Την απέρριπτε συνολικά. Μάλιστα κατηγορούσε όλους, όσοι, αποξενωθέντες από την Αλήθεια του Θεού, εδόθησαν απόλυτα στους Έλληνες φιλοσόφους. ...Θεωρούσε περιττή και ανόητη την μάθηση της φιλοσοφίας από κάποιον, ο οποίος αγνοούσε το γνήσιο χριστιανικό δόγμα, το ορθόδοξο. Θεολόγος μεγάλης κλάσεως ο Αγιορείτης μοναχός επεσήμανε με πειστικούς λόγους ότι η πλήρης αποδοχή της αρχαίας φιλοσοφίας σημαίνει πλήρη αποδοχή της αθεΐας. Μάλιστα για να προλάβει έστω και μία μικρή και άκριτη αποδοχή της ιταλικής Αναγεννήσεως στην Ρωσία, από ανήσυχους πνευματικούς Ρώσους, γράφει αμέσως τον «Λόγο ελεγκτικό κατά της (αρχαίας) ελληνικής (θρησκευτικής) πλάνης.

7. Ο Μάξιμος ο Γραικός και ο Πλάτωνας.

Ο Μάξιμος ο Γραικός, περισσότερο από κάθε σύγχρονό του υστεροβυζαντινό θεολόγο, υπήρξε βαθύς μελετητής του Πλάτωνα.

Προτιμούσε τον Πλάτωνα από τον Αριστοτέλη. Τον αποκαλούσε «ύπατον των θύραθεν φιλοσόφων» αλλά προσέθετε ότι ο Πλάτων και οι αρχαιοέλληνες φιλόσοφοι αντικαταστάθηκαν με επάρκεια και για πάντα από τον Ιησού Χριστό. Η ιδιαίτερη προτίμηση του Μάξιμου για τον Πλάτωνα οφείλεται κυρίως στο ότι ο Πλάτωνας «νοεί» τον Θεόν όχι ως κοινή αλλά ως βαθύτερη έννοια. Ο Θεός είναι

δημιουργός και η αιτία κάθε καλού.

«Επόμενος τοις πατράσι ο Μάξιμος ασχολήθηκε με τον Πλάτωνα για να δείξει στους Ρώσους την μυστική θεολογία του Χριστιανισμού. Δεν ακολούθησε βεβαίως και καταλεπτώς τον Πλάτωνα, αλλά βοηθούμενος από αυτόν ανέβηκε την πορεία που οδηγεί στην αναζήτηση της αλήθειας, άλλωστε ο ίδιος ο Μάξιμος edίδασκε ότι «η φιλοσοφία είναι ένα πολύ ιερό πράγμα και με λίγη επιφύλαξη είναι αληθινά θεϊκή, γιατί διδάσκει επιμελώς περί Θεού και για την αλήθεια Του...». Γι' αυτό ακριβώς επισημαίνει ο Κ.Τσιλιγιάννης, ότι η αρχή και το τέλος όλων των λογικών μεθόδων αποσκοπούν στην γνώση του Θεού. Ο Μάξιμος κάμει ό,τι ακριβώς και οι πατέρες και δη οι Καππαδόκες πατέρες, που χρησιμοποιούν τους αρχαίους φιλοσόφους για να διατυπώσουν τις αρχές και τα δόγματα της Χριστιανικής πίστεως. (Αθανάσιος Καραθανάσης -καθηγητής Α.Π.Θ).

«...Ο Αγιορείτης μοναχός στο έργο του -ΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙ ΠΛΑΤΩΝΟΣ, εκτός από την διατύπωση σαφών χριστιανικών διδαγμάτων παράλληλα, διδάσκει τεκμηριωμένα ότι το θείο και ανυπέρβλητο Χριστιανικό δόγμα το ενισχύει ο μεγαλύτερος φιλόσοφος της Αρχαίας Ελλάδος, ο οποίος καίτοι γεννήθηκε πριν από τον Ιησού εν τούτοις εκφράζει καθαρά στην ηθική, ακόμα και στην πολιτική φιλοσοφία του την «υπερβατικότητα» ως ουσιαστικό γνώρισμα του προσανατολισμού στην ζωή και δίνει στην ζωή ένα τόσο υπερβατικό στόχο, ώστε μπροστά του όλες οι ηδονές και τα αγαθά της μετατρέπονται σε σκιές, όλες οι γνήσιες αξίες φαίνονται μηδαμινές δίχως νόημα. Το ιδανικό του δεν έχει σχέση με καμιάν επίγεια ευτυχία, υπερβαίνει κάθε ανθρώπινη παράσταση μέτρου. Είναι η απόλυτη τελειότητα «η ομοίωσις τω Θεώ».(13)

8.Ο Μάξιμος Γραικός και Δυτικός ουμανισμός.

Μία αξιόλογη έκδοση του Κ.Τσιλιγιάννη είναι το βιβλίο του με ένα άγνωστο ποίημα του Μαξίμου του Γραικού στον Άγιο Δημήτριο. Την σημασία της έκδοσης,την τονίζει ως εξής ο Αρχιμανδρίτης π.Γεώργιος Καψάνης στον πρόλογο του βιβλίου.

«Εξέχοντες μελετητές της προσωπικότητας του Μαξίμου ..με θαυμασμό και ικανοποίηση του απονέμουν τον "τιμητικό" τίτλο του γνήσιου εκπροσώπου του δυτικού ουμανισμού.Στο πλαίσιο αυτό αδικούν τον ιερό άνδρα.Μάλλον καλοπροαίρετα,ίσως ενίοτε και ηθελημένα,τον ερμήνευσαν χωρίς να λάβουν σοβαρά υπόψιν το πλαίσιο της αγιορειτικής και γενικώς Ορθοδόξου Παραδόσεως,στην οποία ήταν οργανικά ενσωματωμένος ο Άγιος Μάξιμος.

Όσοι αντίθετα,τον εμελέτησαν κάτω από τις προϋποθέσεις αυτής της Παραδόσεως ,την οποία αφομοίωσε,εσυνέχισε και επλούτισε,βεβαιώνουν ότι

ουδέποτε ο Άγιος Μάξιμος υπήρξε ουμανιστής εξήλθε των περιβόλων της Ορθοδόξου Εκκλησίας.

Αυτής της Ορθοδόξου Παραδόσεως λάτρης είναι και ο εκλεκτός και ακάματος μελετητής του Αγίου Κ.Τσιλιγιάννης.Με το ορθόδοξο αισθητήριό του αντελήφθη ότι δεν είναι δυνατόν ένας αληθής μάρτυς του Χριστού να μη αφήση σαφή ίχνη της μαρτυρίας του.Δεν περιορίσθηκε στα όσα μέχρι σήμερα γνωρίζουμε για την πατερική αυτή φυσιογνωμία του 16ου αιώνας.Ερεύνησε βιβλιοθήκες,εμελέτησε χειρόγραφα και δεν διεψεύσθη της ελπίδος.Ήδη παραδίδει στην δημοσιότητα ανέκδοτο μέχρι σήμερα επίγραμμα του Αγίου Μαξίμου στον Άγιο Δημήτριο τον Μυροβλήτη.

Με την άριστη ιστορικοφιλολογική τεκμηρίωση της γνησιότητας του επιγράμματος,ο συγγραφέας φανερώνει όχι μόνο την έξοχη παιδεία του αγίου Μαξίμου, αλλά δίνει για μια ακόμη φορά την ευκαιρία να τονισθούν οι ακραιφνώς Ορθόδοξες θεολογικές προϋποθέσεις του συνολικού έργου του Αγίου. Η αληθινή Ορθόδοξη σχέση του αγίου Μαξίμου με τον Άγιο Δημήτριο και τον Χριστό, όπως εκφράζεται στο παρόν επίγραμμα,δεν μπορεί να δικαιολογηθή σε «ένα ουμανιστή Μάξιμο Τριβόλη.(9)

Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε ότι ο Άγιος Μάξιμος ο Γραικός, όπως απέδειξε και ο Κ.Τσιλιγιάννης πρέπει να θεωρείται ως ένας από τους θεμελιωτές του νεώτερου ευρωπαϊκού πολιτισμού και είναι μεγάλος Έλληνας Θεολόγος, ισαπόστολος και ποιητής.

Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε ότι ο Άγιος Μάξιμος ο Γραικός, όπως απέδειξε ο Κ.Τσιλιγιάννης πρέπει να θεωρείται ως ένας από τους θεμελιωτές του νεώτερου ευρωπαϊκού πολιτισμού και είναι μεγάλος Έλληνας Θεολόγος, ισαπόστολος και ποιητής.

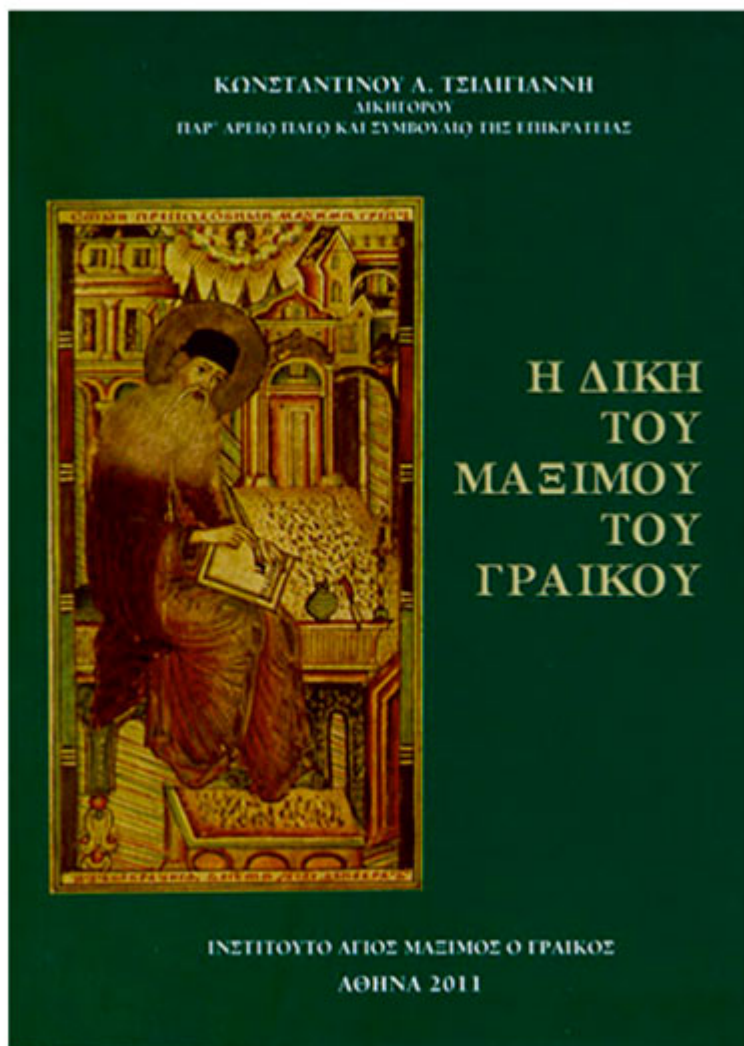
Κλείνοντας το παρόν αφιέρωμα ευχόμεθα ο Θεός δια των πρεσβειών του Αγίου Μαξίμου να αναπαύσει τον μακαριστο Κ.Τσιλιγιάννη «εν σκηναίς δικαίων», ημείς δε να συντασσώμεθα νοερώς και να ψελλίζουμε προς τον Άγιο Μάξιμο τον Γραικό τους λόγους του τροπαρίου του.

«Τη του Πνεύματος καταλαμπρυνθείς αίγλη, της σοφίας των θεοσόφως ρητορευόντων ηξίωσαι. Τω φωτί δε της ευσεβείας καταυγάζων τας εν σκότει της αγνοίας τελούσας καρδίας των ανθρώπων, πάμφωτος εφάνης της Ορθοδοξίας φωστήρ, Μάξιμε Όσιε. Εκ ζήλου δ' ενθέου αποξενωθείς της πατρίδος, μέτοικος εγένου εις τας χώρας τας ρωσικάς, ένθα η του Υψίστου δεξιά εστεφάνωσε σε εν βασάνοις δεσμών και φυλακής και εδόξασέ σε εν θαύμασι. Πρέσβευε απαύστως

υπέρ ημών, των εν αγάπη τιμώντων την μνήμην σου.»(9)

Σημείωση.Οι αριθμοί που αναγράφονται σε παρένθεση αντιστοιχούν στα έργα του Κ.Τσιλιγιάννη που αναφέρονται στην εργογραφία.

πρωτοπρεσβύτερος Δημήτριος Αθανασίου.

Άρτα 01 Ιουνίου 2014

Πηγή: amen.gr